

LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET

Strategi

Inn på tunet

Nasjonal strategi

Forord

Store utfordringer i helse- og omsorgssektoren, samt behov for alternative opplæringsarenaer og arbeidstreningsarenaer gjør det aktuelt å videreutvikle velferdstjenester i landbruket.

Inn på tunet er den norske betegnelse på velferdstjenester hvor gården er arena for tjenester innenfor utdanning, oppvekst, arbeid, helse og omsorg. Det er i dag om lag 1100 gårdsbruk i Norge med tilbud innenfor bl.a. psykisk helse, rus, drop-outs i skolen, demens, arbeidstrening og integreringstiltak.

Det er behov for nye måter å møte dagens og fremtidens utfordringer på. Inn på tunet kan være med å løse slike utfordringer.

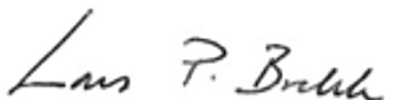
Denne nasjonale strategien for Inn på tunet er utarbeidet for å sikre den positive utviklingen på viktige områder som kvalitetssikring, forskning, og ikke minst rolle- og ansvarsfordeling videre.

Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet har sammen utarbeidet strategien. En arbeidsgruppe med representanter fra KS, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, Matmerk og Innovasjon Norge har bistått arbeidet. Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeidsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Justis- og politidepartementet har deltatt i en referansegruppe for arbeidet. Det er avholdt flere workshoper og dialogmøter.

Parallelt med strategiarbeidet har jordbruksavtalepartene blitt enige om både definisjonen av Inn på tunet og en ny godkjenningsordning for gårdsbruk som ønsker å levere tjenester innenfor Inn på tunet-ordningen.

Vi takker alle som har bidratt i denne spennende prosessen, og ser fram til videre samarbeid om Inn på tunet.

Oslo, 20.02. 2012

Lars Peder Brekk
Landbruks- og matminister

Liv Signe Navarsete
Kommunal- og regionalminister

Innhold

Side

<i>Forord</i>	3
<i>Innhold</i>	5
<i>1 Inn på tunet</i>	7
<i>2 Mål</i>	8
<i>3 Moderne tjenesteyting</i>	9
3.1 Utviklingen	9
3.2 Omfang og tilbud	10
3.3 Dagens politiske rammer og forankring	11
<i>4 Inn på tunet i dag – aktører, kunnskap, kvalitetssikring og kommunikasjon</i>	13
4.1 Aktørene.....	13
4.2 Kunnskaps- og kompetansegrunnlag under utvikling	14
4.3 Kvalitetssikring og godkjenning	17
4.4 Kommunikasjonsoppgave	18
4.5 Internasjonalt samarbeid	19
<i>5 utfordringer</i>	20
5.1 Avklare muligheter for gården som tjenestearena.....	20
5.2 Dokumentere kvalitet.....	20
5.3 Klargjøre samfunnsnytte	21
5.4 Prioritere.....	21
5.5 Styrke dialogen.....	21
5.6 Mer langsiktighet	21
<i>6 Prioritert, langsiktig og dialogbasert: Nasjonal IPT-strategi</i>	22
6.1 Prioritering av utvalgte tjenestesektorer.....	22
6.2 Dialogbasert tjenesteutvikling.....	23
6.3 Langsiktige relasjoner.....	23
6.4 Kvalitetssikrede tjenester	24
6.5 Samfunnsnyttige tjenester.....	24
<i>7 Fra strategi til handling</i>	26
7.1 Videreføring av tiltak.....	26
7.2 En del tiltak må videreutvikles og styrkes.....	26
7.3 Behov for nye tiltak	26

1 Inn på tunet

Definisjon:

Inn på tunet er tilrettelagte og kvalitetssikrede velferdstjenester på gårdsbruk. Tjenestene skal gi mestring, utvikling og trivsel.

Gårdsbruk er en eiendom som benyttes til jord-, skog-, eller hagebruk. Aktivitetene i tjenestetilbudet er knyttet opp til gården, livet og arbeidet der.

Tjenesteområder:

- *Oppvekst og opplæring:* allmennpedagogikk, spesialpedagogikk, fritid m.m.
- *Arbeid:* arbeidstrening
- *Helse og omsorg:* rus, funksjonshemming, psykisk helse, demens m.m.

Utover disse tilbudene er det også etablert tjenestetilbud innen integrering av innvandrere og flyktninger, kriminalomsorg og forebygging av kriminalitet. I fremtiden forventes det utviklet flere tjenestetyper og tilbud tilpasset ulike brukergruppers behov.

Aktører:

- *Bruker:* person som mottar og/eller deltar i Inn på tunet-tilbudet
- *Kjøper:* ansvarlig bestiller av tjenesten og ansvarlig for tjenestetilbudet til bruker
- *Tilbyder:* ansvarlig gårdbruker og produsent av godkjent og kvalitetssikret tjenestearena

Opprinnelig ble det brukt ulike begreper om gårdsbrukets velferdstjenester, som Grønn omsorg, Gården som pedagogiske ressurs og Levande skule. Inn på Tunet (IPT) som begrep er nå på vei til å bli innarbeidet i Norge. I andre land brukes begreper som bl.a. Green Care, Care Farming, Farms for schools, Social Farming eller Farming for health.

Barn og kalv. Foto Kari Myklebust

2 Mål

Strategien har følgende mål for Inn på tunet:

Å utvikle kvalitetssikrede og samfunnsnyttige velferdstjenester med gården som arena

Det unike ved Inn på tunet er knyttet til gården som arena for velferdstjenester. Gården har fysiske fasiliteter som egner seg for et mangfold av aktiviteter, og har omgivelser som kan gi brukerne positiv stimulans og gode opplevelser.

Tjenestene er rettet mot et bredt spekter av sektorer som barne- og familievern, barnehage, grunnskole, videregående skole, voksenopplæring, skolefritidsordning, arbeidstrening, aktiviteter innen friluftsliv og fysisk aktivitet, tilrettelagte tilbud innen psykisk helse, rus, psykiatri og tilbud til eldre og demente.

De enkelte sektormyndigheter er ansvarlig for regelverk og kvalitetssikring på sine tjenesteområder.

Landbrukssektoren skal bidra til utvikling og kvalitetssikring av gården som arena gjennom dialog med sektorene og bidra til dokumentasjon og forskning.

IPT-satsingen skal utvikle samfunnsnyttige velferdstjenester med gården som arena. Grunnet at å utvikle gården som arena er at gårdsressursene kan styrke håndteringen av samfunnets velferdsoppgaver. Dette kan oppfylles enten ved at tjenestene tilfredsstillende gjeldende kvalitetsstandarder med økt mulighet for individ- og brukertilpasning, eller at gitt kvalitet kan fremskaffes på en mer effektiv måte.

Skogen og utmarka byr på varierte arbeidsoppgaver. Foto: Mette Finnes

3 Moderne tjenesteyting

3.1 Utviklingen

Et systematisk arbeid med Inn på tunet ble startet midt på 1990- tallet, og det har vært mange pådrivere og bidragsyttere i arbeidet:

Prosjektet *Levande Skule (1996-2000)*, ble etablert ved Norges Landbrukshøgskole (nå UMB) med støtte fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet og Sosial- og helsedepartementet. Prosjektet har blitt videreført under betegnelsen *Gården som pedagogisk ressurs*, med tilbud om videreutdanningskurs ved UMB og flere høyskoler rundt i landet.

Det nasjonale prosjektet *Grønn omsorg - bruk av gården som ressurs for opplærings-, helse- og sosialsektoren (2000-2002)* ble finansiert av Helse- og omsorgsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Hovedoppgavene i prosjektet var nettverksutvikling over hele landet, arrangering av konferanser og kurs, stimulering til forsknings- og utviklingsarbeid, samt utvikling av kvalitetssystemer og samarbeidsmodeller.

Grønt arbeid er arbeidstreningstilbud på gårdsbruk i regi av Arbeids- og velferdsetaten (NAV) for personer med psykiske helseproblemer, herunder personer med rusproblemer. Det første Grønt arbeid-tiltaket ble etablerte i 2004 i regi av Vilje Viser Vei-satsingen på arbeid og psykisk helse. Vilje Viser Vei - prosjektet er avsluttet, men Grønt arbeid er videreført i Arbeids- og velferdsetaten, som et av mange arbeidsrettede tilbud for mennesker med psykiske helseproblemer.

Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens gjennomførte i perioden 2001-2004 prosjekter i fem kommuner med tilbud til demente. Som en oppfølging av Demensplan 2015 har flere kommuner utviklet tilbud til personer med demens med gården som arena.

Handlingsplan for Inn på tunet ble lansert av Landbruks- og matdepartementet i 2007, og var utarbeidet av Innovasjon Norge i samarbeid med Faglig møtearena for Inn på tunet. Handlingsplanen hadde fem satsingsområder: Etablering av samarbeid mellom gårdbruker og offentlig sektor, forskning og dokumentasjon, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling, kompetanseutvikling og nettverk. De fleste punktene i handlingsplanen har blitt gjennomført, og satsingsområdene er videreført gjennom jordbruksavtalen, fylkesvise handlingsplaner, kommunale prosjekter og prosjekter innen forskning og utdanning.

Rapporten *Kunnskapsstatus og forskningsbehov for Inn på tunet (2008)* ble utarbeidet av Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) på oppdrag fra Norges forskningsråd, NAV, Innovasjon Norge (IN) og Statens landbruksforvaltning (SLF). Den gir en grundig gjennomgang av kunnskapsområdet både i norsk, nordisk og internasjonal sammenheng.

Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet står bak satsingen *Inn på tunet-løftet 2010-2012*. Det er avsatt 18 mill. kroner over tre år til prosjekter i regi av kommunene. Målet med satsingen er å øke kommunenes eierskap til og kompetanse om Inn på tunet. Til nå har til sammen 64 kommuner deltatt i satsingen.

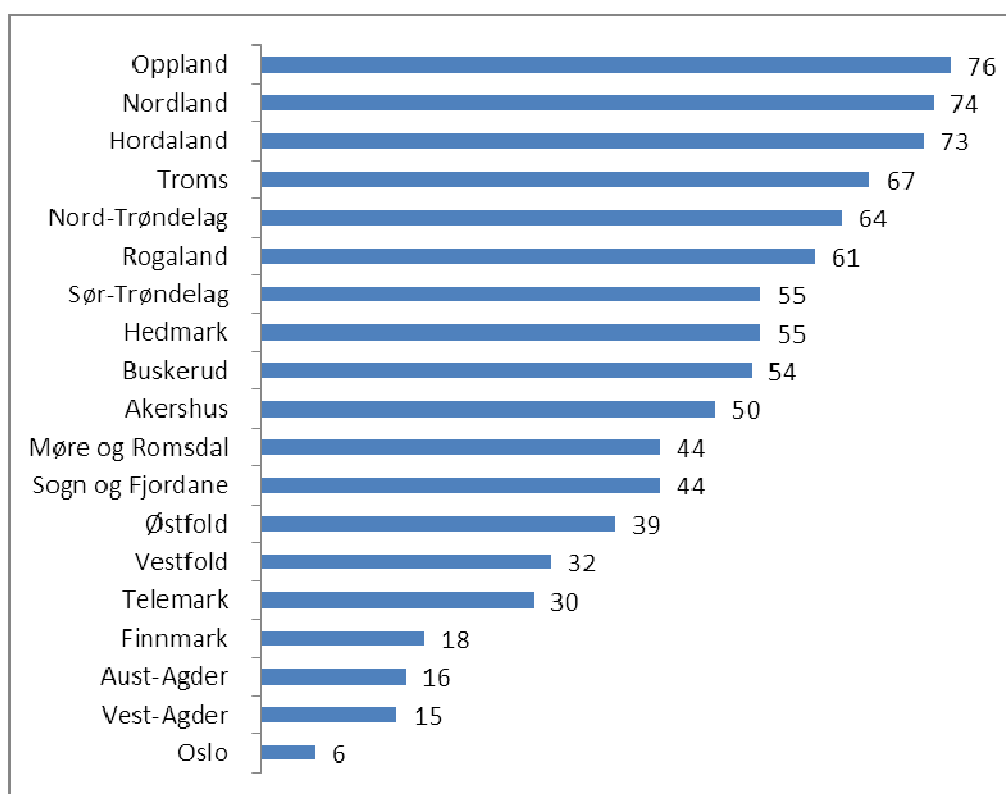
Fylkesmennene har ansvar for tilrettelegging og utvikling av Inn på tunet. Dette arbeidet har foregått i et bredt tverrfaglig partnerskap hvor aktører både innen helse, omsorg, skole og landbruk har vært involvert. En kartlegging foretatt av fylkesmennene i januar 2011, viser at det er stor aktivitet innen Inn på tunet i de fleste fylker.

Videreutvikling av Inn på tunet er godt hjulpet av økt satsing på velferdstjenester i brukernes nærmiljø basert på et bredt spekter av samfunnsressurser. Dette framkommer i strategiene i *St.meld. 25(2005-2006) Mestring, mulighet og mening*, hvor aktiv omsorg og partnerskap med lokalsamfunn og familie er en viktig del av strategiene. *NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg* nevner Inn på tunet spesielt når nye måter å løse framtidens omsorgsutfordringer på omtales.

3.2 Omfang og tilbud

Matmerk har startet arbeidet med kvalitetssikring av Inn på tunet-gårder. I den forbindelse har fylkesmennene høsten 2011 kartlagt et omfang på ca 1100 gårder som leverer IPT-tjenester.

Statistisk sentralbyrå registrerte i Landbrukstelingen for 2010 i alt 873 Inn på tunet-gårder. Figur 3.1 viser fylkesvis fordeling av de 873 IPT-gårdene som inngår i SSBs landbrukstelling, 2010.

Figur 3.1 IPT-gårder fordelt på fylker, 2010. Totalt antall 873
Kilde: SSB, Landbrukstelling 2010

I en undersøkelse med data fra 2009 registrerte NILF 13 tjenestetyper med til sammen 152 tilbud i de fem fylkene i undersøkelsen: Oslo og Akershus, Rogaland, Sør Trøndelag og Vestfold. Tabellen nedenfor viser antall tilbud fordelt på tjenestetyper og

fylker. Flest IPT-tjenester finnes innenfor skole og dagtilbud til personer med psykiske lidelser. Disse to kategoriene dekker alene ca. 40 prosent av tilbudene.

Tabell 3.1 *Typer tjenester og forekomst i fire fylker*

IPT-Tjenester	Sør-	Vestfold	Akershus/	Rogaland	Totalt
	Trøndelag		Oslo		
Eldre/demens/tidlig demens fase	5	5	1	1	12
Barnehage	7	1	3	2	13
Skole/alternativ undervisning (grunnskole eller videregående skole)	16	2	7	6	31
Skolefritidsordning	3	2	1	2	8
Dagtilbud for rusmisbrukere	5	0	1	3	9
Pedagogisk tilbud for voksne	0	0	1	0	1
Dagtilbud til personer med fysisk funksjonshemming	8	0	0	2	10
Dagtilbud til personer med utviklingshemning	7	1	0	5	13
Dagtilbud til personer med psykiske lidelser	14	7	4	5	30
Tilbud som hører inn under NAV sitt ansvarsområde	8	1	2	5	16
Annet (beskriv):	6	2	0	1	9
Sum	79	21	20	32	152

Kilde: NILF

3.3 Dagens politiske rammer og forankring

Regjeringens ambisjoner for Inn på tunet er nedfelt i *Regjeringsplattformen 2009-2013*, der det framgår at det skal satses på økt vare- og tjenesteproduksjon innen landbruket, herunder Inn på tunet. *Meld.St.9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken* vektlegger økt satsing på bygdenæringer og fremhever Inn på tunet som et aktuelt tjenestetilbud til mange sektorer.

St.meld.25(2008-2009) Lokal vekstkraft og framtidstru, om distrikts- og regionalpolitikken, viser til at kommunenes rolle som samfunnsutviklere skal styrkes og utnyttes til økt verdiskaping. Kommunal- og regionaldepartementet ser Inn på tunet som ett virkemiddel innenfor den overordnede strategien om attraktive lokalsamfunn. Inn på tunet kan være både lokal næringsutvikling og utvikling av gode, lokale tjenester.

Landbruks- og matdepartementets politikk på området har tidligere vært nedfelt i *Strategi for næringsutvikling «Ta landet i bruk!» (2007-2009)* og *Handlingsplan for Inn på tunet (2007-2009)*. I tråd med Landbruks- og matdepartementets *Strategi for forskning og forskningsbasert innovasjon (2007-2012)*, vil tilrettelegging for fortsatt vekst og utvikling i forbindelse med landbruksbaserte tjenester innen blant annet helse-, utdannings-, arbeidstrening-, og omsorgssektoren være et prioritert område.

Gjennom *samarbeidsavtalen mellom Landbruks- og matdepartementet og KS om landbruks- og næringsutvikling (2010-2012)* har Inn på tunet vært et sentralt samarbeidsområde, der KS har engasjert seg i flere viktige utviklingsprosesser.

Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet står sammen om den 3-årige satsingen *Inn på tunet-løftet (2010-2012)*.

Inn på tunet er også et prioritert satsingsområde i de *regionale næringsstrategiene*. Disse strategiene er førende for fylkesvis prioritering av økonomiske virkemidler til tiltak på landbrukseiendommer. Fylkesmennene har en aktiv tilrettelegger- og utviklerrolle i samarbeid med det regionale partnerskapet. Inn på tunet er også tema i fylkesplaner og andre regionale planer. I flere fylker bl.a. i Hordaland, Finnmark og Nord-Trøndelag er det laget egne *handlingsplaner* for Inn på tunet. I en undersøkelse hos fylkesmennene januar 2011 ser vi at planforankringen på regionalt og lokalt plan i stor grad er knyttet til landbrukets planer og strategier. I flere kommuner er *Inn på tunet* nevnt i de *kommunale landbruksplanene, næringsplaner og omsorgsplaner*.

Stolt budeie, Foto: Kari Myklebust

4 Inn på tunet i dag – aktører, kunnskap, kvalitetssikring og kommunikasjon

4.1 Aktørene

Mange etater, organisasjoner og virksomheter er i dag bidragsytere i arbeidet med Inn på tunet. Nedenfor nevnes de viktigste.

Landbruks- og matdepartementet har det overordnede ansvaret for bevilgninger som vedtas av Stortinget, det vil si midler over Statsbudsjettet og Jordbruksavtalen. Landbruks- og matdepartementet utvikler politikkområder og tilrettelegger for gjennomføring av politikken.

Fylkesmannen er en viktig aktør i å utvikle næringsområdet Inn på tunet. Arbeidet omfatter alt fra utvikling av regionale næringsstrategier og oppfølging av den nasjonale landbrukspolitikken, til å veilede både de som tilbyr og de som etterspør tjenester.

Fylkeskommunene har på landbruksområdet ansvaret for rekruttering, likestilling og kompetanse. I tillegg har fylkeskommunene ansvaret for regional utvikling og næringsutvikling generelt. Fylkeskommunene har ansvaret for de videregående skolene og landbruksutdanningen på videregående nivå. Det er utviklet en rekke kurs og utdanningstilbud innen Inn på tunet med bakgrunn i de videregående skolene.

Kommunene, Arbeids- og velferdsetaten og Bufetat (Barne-, ungdoms-, og familieetaten) er kjøpere av Inn på tunet-tjenester. Kommunene utfører også førstelinjetjeneste for næringsutvikling for Innovasjon Norge.

Innovasjon Norge forvalter de bedriftsretta bygdeutviklingsmidlene, sentrale utviklingsmidler og midler over Inn på tunet-løftet.

Matmerk har utviklings- og implementeringsansvaret for kvalitetssikringssystemet og godkjenningsordningen knyttet til gården som arena. Matmerk har opprettet en egen *faggruppe* for Inn på Tunet. Faggruppa består av representanter fra Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Landbrukets HMS-tjeneste, fylkesmennene, KS, Innovasjon Norge og Gjensidige. I tillegg har Landbruks- og matdepartementet en observatør i faggruppa.

Forskningsrådet og SLF forvalter forskningsmidlene og er derfor viktige aktører for utviklingen av Inn på tunet.

Næringsorganisasjonene i landbruket, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, har en viktig rolle i arbeidet med å mobilisere bønder til å starte med Inn på tunet, og i arbeidet med å utvikle Inn på tunet som et tilbud til ulike brukergrupper. Organisasjonene er samarbeidspartnere for Fylkesmannen og for Innovasjon Norge. Begge organisasjonene har opprettet egne *utvalg for Inn på tunet*.

Tilbydernettverk er opprettet i mange fylker. I Nordland har det lenge eksistert et samvirke som formidler gårdsferie for barn og unge, Gårdsferie Nord BA. Vi finner samvirker både i Trøndelag og i Oslo og Akershus. I Hedmark, Rogaland og Hordaland finner vi eksempler på interesseorganisasjoner som er etablert for å ivareta faglige og sosiale nettverk hos tilbyderne

Kontakt mellom mennesker og dyr er en viktig del av Inn på tunet. Foto: Lars Sletne

4.2 Kunnskaps- og kompetansegrunnlag under utvikling

IPT-satsingen skal være kunnskapsbasert. Midler fra bl.a. Forskningsrådet og forskningsmidler over Jordbruksavtalen, bidrar til utvikling av kunnskapsgrunnlaget. Videre er det i dag utviklet et relativt bredt kompetansetilbud på ulike kompetansenivåer. Både kunnskaps- og kompetanseområdet har et vesentlig behov for styrking og videreutvikling.

Dokumentasjon av positive effekter er viktig for at Inn på tunet og tiltak som for eksempel dyreassistert terapi, terapeutisk hagebruk og pedagogiske tiltak på gårdsbruk skal bli fullt ut legitime og aksepterte metoder både hos helse-, utdannings- og arbeids- og velferdsmyndighetene og blant medisinsk og pedagogisk personell.

Rapporten *Kunnskapsstatus og forskningsbehov for Inn på tunet*, som ble utarbeidet i 2008, påviser kunnskapsmessige utfordringer for Inn på tunet. Det er behov for mulighetsanalyser i et vidt perspektiv, der alle ressurser knyttet til landbruket tas med; fra skog og andre naturbaserte ressurser til bygninger, planter, husdyr og menneskelige ressurser.

Forskning på Inn på tunet støter lett på metodiske utfordringer relatert til ustandardiserte tiltak og uensartede brukergrupper, noe som krever at forskningen også må være teoribasert. Avklaring av målgrupper, struktur og dimensjon for de enkelte tiltakene, samt hvilke effekter som kan oppnås på psykisk og fysisk helse, arbeidsevne, mestring,

læring, kognitive funksjoner og livskvalitet, er viktig. Det er også behov for kunnskap om hvordan de ulike gårdstilknyttede ressursene kan være mentalt restituerende. Det er videre behov for vurderinger rundt økonomiske forhold for Inn på tunet-tjenester for kommuner og helseforetak.

Det er gjennomført flere viktige forskningsprosjekter som har bidratt til å bygge opp kunnskapsgrunnlaget. Blant disse er:

- *Grønn omsorg med husdyr i landbruket for mennesker med psykiske lidelser. UMB (2003–2006).*
- *Green care: Effects of animals and plants on the farm in a therapeutic process for people with psychiatric diseases. UMB (2006-2010).* (et prosjekt på nærmere syv mill. kroner som resulterte i to doktorgrader).
- *Grønn omsorg – fleksibel spesialisering, eller tradisjonelt mangesysleri? Bygdeforskning (2003–2006)*
- *Konkurransedyktig arena for moderne velferdstjenester: Inn på tunet-økonomien sett fra kommunene:* NILF publiserer i 2012 en studie av kommunenes økonomiske vurderinger av IPT
- *Du må så før du høster - om arbeidsmarkedstiltak på gårdsbruk for mennesker, med psykiske lidelser. Bygdeforskning rapport 02/05*

Flere større studier er under gjennomføring innenfor en ramme på nær 13 mill. kroner for perioden 2010–2013:

- *Grønne tiltak for mennesker som er ute av arbeidslivet.* Prosjektet er et samarbeid mellom UMB, Universitetet i Oslo, Universitetet i Wageningen (Nederland), Arbeids-og velferdsetaten og representanter fra landbruket.
- *Fremme psykisk helse ved hjelp av recovery/bedrings-orientert grønn omsorg-tjenester* er under gjennomføring ved Høgskolen i Hedmark i samarbeid med Helsinki University, Sveitsiske Pädagogische hochschule (Zürich) og Universitetet i Stockholm.

Noen forskningsresultater:

Fysisk kontakt med dyr gir økt utskillelse av hormonet oxytocin som virker stressreducerende og er positivt for sosial interaksjon, tilknytning og relasjonsdannelse. Studier med kjæledyr har vist at både hund og eier fikk økt utskillelse av oxytocin ved positiv interaksjon, og utskillelsen var størst når eieren hadde et nært forhold til hunden sin (Odendaal & Meinjes 2003; Nagasawa et al. 2008; Handlin 2011).

Intervensjon med husdyr gir økt tro på egen mestringssevne for mennesker med psykiske lidelser. Den største bedringen er knyttet til komplekse og utfordrende arbeidsoppgaver som melking, fôring og flytting av dyr. Intervensjon med husdyr må derfor inneholde en variasjon av aktiviteter og arbeidsoppgaver tilpasset den enkelte bruker (Berget et al. 2007, 2008; Pedersen et al. 2011).

Intervensjon med husdyr for mennesker med psykiske lidelser gir reduksjon i angst og depresjon (Berget et al. 2011; Pedersen 2011). Studiene viste at effektene var størst en periode etter at intervensjonen var avsluttet (tre og seks måneder etter avsluttet intervensjon). Dette viser at det tar tid før effekten viser seg. Intervju av brukere med en klinisk depresjonslidelse viste at brukerne mente at de viktigste opplevelsene av å delta i en intervensjon med husdyr var opplevelsen av å være en ordinær kollega. Støtte og veiledning fra gårdbrukeren ble uttrykt som svært viktig. Deltakelse i en ordinær arbeidssituasjon som er fleksibel og tilpasset dagsformen var også vesentlig for trivselen med intervensjonen (Pedersen 2011).

En kartlegging av 1100 legers og psykologers kjennskap, erfaring og holdninger til dyreassisterte intervensjoner (DAI) for mennesker med psykiske lidelser, viste at behandlerne hadde begrenset kjennskap og erfaring med DAI. To tredjedeler var motivert for å lære mer, og 90 % mente at DAI i større grad burde anvendes i psykiatrisk behandling i Norge (Berget & Grepperud 2011).

Kommunene velger å bruke IPT-tjenester primært ut fra et behov for variasjon og individtilpasning i tjenesteytingen. Tjenestene anses å være kvalitetsmessig og kostnadmessig konkurransedyktige. Gjennomgang av et utvalg tjenester viser også at det er velkjente kostnadselementer som dominerer, først og fremst vanlige personalkostnader. Hvorvidt tjenesten på gården eller i en alternativ institusjon blir mer eller mindre kostbar, avhenger dermed ofte av antall brukere og utnyttelsen av brukerplassene. Også transportkostnader kan spille en rolle. (Ivar Pettersen og Kjersti Nordskog. NILF 2012)

Lønnsomheten for gårdbrukerne blir kartlagt gjennom NILFs årlige driftsgranskinger i jord- og skogbruk. Første undersøkelse ble publisert 2007: Inn på tunet. Nasjonal og regional organisering. Gårdbrukerens økonomi og erfaring, (NILF-notat 2007–8, Kristin Stokke og Siv Karin Paulsen Rye). I 2011 er det publisert en nettartikkel om lønnsomheten i tilleggsnæringer som viser at lønnssevne pr. time i IPT-virksomhet er på høyde med de beste kategoriene av tilleggsnæringer på gårdene og rundt 200 kroner pr. time. Det har også vært en viss økning i lønnssevnen over de senere årene. Tallene er imidlertid beheftet med usikkerhet på grunn av lite utvalg. (Siv Karin Paulsen Rye og Torbjørn Haukås, 2011.)

Kunnskapen må både utvikles og formidles. Det er allerede i dag utviklet en rekke kurs og kompetansetilbud for Inn på tunet. Mange av kursene er rettet mot gårdbrukere som skal etablere tilbud. Det er utviklet kurs både på videregående nivå og høgsolenivå. Flere regionale høgsolenivå har utviklet studietilbud. UMB har utviklet et mastergradsstudium i folkehelsevitenskap hvor dyreassistert terapi er et av fagområdene.

Både fylkesmenn, fylkesbondelag og andre aktører har gjennom de siste årene utviklet og gjennomført ulike kurs av kortere og lengre varighet. Det har vært etablererkurs, kvalitetssikringskurs og fagspesifikke kurstilbud.

Etter at det var utviklet en egen kvalitetsstandard for gården som arena for IPT-tjenester, (KSL-standard nr 11; Inn på tunet), utviklet Landbrukets HMS-tjeneste et introduksjonskurs til denne standarden. Dette er et kurs som er et tilbud til alle IPT-tilbydere og kjøpere over hele landet. Kurset støttes av Innovasjon Norge.

4.3 Kvalitetssikring og godkjenning

For utvikling av tjenesten og for å sikre legitimitet og forutsigbarhet har det vært nødvendig å arbeide med standardisering og kvalitetssikring. I 2010 ble det derfor etablert et *kvalitetssystem* for gården som arena for Inn på tunet-tjenester. Utviklingsarbeidet ble gjort i et samarbeid mellom avtalepartene i landbruket, KS, forsikringsbransjen, Landbrukets HMS-tjeneste (LHMS) og Matmerk.

Standarden ble utviklet som en KSL-standard og den inngår i rekken av KSL-delstandarder som standard nr. 11, Inn på tunet. Det er besluttet at standarden skal driftes og videreutvikles av Matmerk. Bruken av standarden startet i 2011.

En egen *godkjenningsordning* for Inn på tunet iverksettes i 2012. Alle gårder som vil betegne seg som Inn på tunet-gårder må gjennomgå en godkjenning basert på kvalitetssystemet for IPT. Ordningen driftes av Matmerk.

Inn på tunet-tjenestene må utformes på grunnlag av krav fra bestiller/kjøper av tjenestene og forholde seg til profesjonsbaserte/sectorstyrte regelverk og retningslinjer. System for dokumentasjon og overvåkning av kvalitet skal være en premiss for all satsing på IPT-tjenester.

Godkjente Inn på tunet-gårder kan benytte logoen

Godkjenningsordning i regi av Matmerk – rutinebeskrivelse:

1. *Tilbyderen tar kontakt med Matmerk for å bli godkjent som IPT-tilbyder*
2. *Matmerk informerer den potensielle tilbyderen om hva som kreves for å bli godkjent. En viktig del av denne informasjonen vil gjelde definisjonen av hva Inn på tunet er.*
3. *Matmerk velger ut en revisor til å gjennomføre «godkjenningsrevisjonen».*
4. *Revisoren følger vanlig revisjonsprosedyre og gjennomfører IPT-revisjonen. Denne revisjonen resulterer i en revisjonsrapport som sendes tilbyder og som behandles av Matmerk.*
5. *Er revisjonsrapporten «blank» dvs. ingen avvik, godkjenner Matmerk tilbyderen som «IPT bonde». Dermed er godkjenningen gjennomført og bonden kan bruke IPT-logo og selge sine tjenester. Hvis det derimot oppdages avvik kan gården ikke godkjennes og prosedyren fortsetter.*
6. *Tilbyderen får beskjed om hvilke mangler som er funnet og som må rettes opp før han /hun kan godkjennes. Hvis tilbyderen mener at dette er for komplisert/kostbart, stopper prosedyren her og tilbyderen godkjennes ikke. Hvis tilbyderen ønsker å rette opp manglene, blir en enig om hvor lang tid dette vil ta og når en ny godkjenningsrevisjon kan gjennomføres.*
7. *Matmerk plukker ut revisor for ny godkjenningsrevisjon (som regel samme som ved første revisjon). Prosedyren fortsetter så med punkt 4.*

4.4 Kommunikasjonsoppgave

Arbeidet med å bygge merkevaren Inn på Tunet omfatter utvikling av et merke, kvalitetssystemer og markedsføring av ordningen.

I løpet av 2011 er en kommet langt i arbeidet med å etablere et merke. Ordmerket Inn på Tunet er registrert hos Patentstyret. I registreringen er det også bestemt hvilke krav som må være oppfylt før Inn på Tunet kan tas i bruk. Det stilles bl.a. krav til at KSL standard 11 er tatt i bruk og at det foreligger en avtale mellom kjøper og tilbyder om IPT-tjenester. Det stilles også krav om at det skal gjennomføres revisjon på gården minst annet hvert år.

Det er utviklet et nytt figurmerke (logo) for IPT. Figurmerket ble godkjent i oktober 2011. Det er nå oversendt til Patentstyret til registrering. I tillegg vil kravene til bruk av figurmerke og ordmerke justeres, slik at kravet om godkjenning også blir tatt inn.

Det vil videre bli utviklet et designguide for IPT – ordmerke og figurmerke – i 2011. Ambisjonen er at det skal være lett for tilbyder å laste ned merker, bilder og andre design-elementer fra en hjemmeside. Dette vil bidra til at vi får et felles uttrykk i det materiale som utarbeides både av tilbydere og andre.

Dette innebærer at en har kommet relativt langt i arbeidet med å bygge merkevaren IPT. Det gjenstår imidlertid et omfattende arbeid knyttet til informasjon om og markedsføring av ordningen. Den videre utviklingen må skje i nært samarbeid mellom tilbydere, brukere og kunder hvor også kunnskapsmiljøene trekkes inn.

4.5 Internasjonalt samarbeid

Å ta i bruk gården og naturen som arena for helse og velferdstjenester er utbredt over hele Europa. De siste årene er det utviklet flere nettverk på forsknings- og veiledningssiden som har hatt dette som tema.

Det stor variasjon i organiseringen av tjenestene. De nordiske landene har i stor grad samme velferdsmodell, og det har utviklet seg et naturlig samarbeid spesielt mellom Norge, Sverige og Finland. Det har vært flere Interreg-samarbeid mellom Norge og Sverige. Norge har nå tatt initiativ til mer nordisk samarbeid på området gjennom Nordisk Ministerråd.

I Sverige har Landbrukarnas Riksförbund tatt initiativ til utviklingsarbeid innenfor Grøn omsorg og Grøn rehabilitering. Grøn omsorg er omsorgstilbud på gårdsbruk og Grøn rehabilitering er et tilbud målrettet mot langtidssykemeldte. I Finland ble det etablert en nasjonal organisasjon for Grønn omsorg i 2010.

Farming for health er et nettverk for praktikere, kjøpere av IPT-tjenester og forskere i ulike land i Europa og USA. Nettverket skal bidra til utveksling av kunnskap og erfaringer med tjenestene internasjonalt bl.a. gjennom konferanser.

Cost Action 866 (Green care in agriculture) og *Cost Actions E39* (Forests, Trees and Human health and Wellbeing) var to europeisk nettverk av forskere, finansiert innenfor rammen av European Foundation/EUs rammeprogram, der Norge er medlem. Norge har hatt lederskapet i Cost Action 866 (se www.umb.no/greencare).

Illustrasjonsfoto: Det Kgl. Selskap for Norge Vel

5 utfordringer

Nedenfor presenteres seks utfordringer for å nå målet om å utvikle kvalitetssikrede og samfunnsnyttige velferdstjenester med gården som arena for tjenesteytingen.

5.1 Avklare muligheter for gården som tjenestearena

Tilbud av velferdstjenester med gården som arena, må skje innenfor eksisterende regelverk og kvalitetsstandarder med basis i veletablerte profesjonsmiljøer. Selv om det er solid forankring av IPT-arbeidet, er det utfordrende å introdusere gården som tjenestearena. Utfordringene kan være å finne rom for å bruke gårdsbruk innenfor eksisterende regelverk og kvalitetsstandarder. I andre tilfeller kan anskaffelsesregler gjøre det vanskelig for gårdeier og tjenestekjøper å utvikle gode løsninger. Både regelverk, faglige standarder og profesjoners holdninger til nye aktører kan gjøre det utfordrende å utnytte nye tjenestearenaer.

Involveringen av private næringsdrivende kan også reise utfordringer. Norske gårdsbruk eies og drives av private, familieeide foretak. Ukritisk innføring av privat forretningsdrift i norsk velferdssektor, vil møte skepsis. Det er behov for en god dialog mellom landbruksnæring og offentlig velferdssektor. Erfaringen viser at det også er fullt mulig. Man kan f.eks. vise til at den offentlige velferdssektoren har tatt initiativ og gitt støtte til etablering av prosjekter som for eksempel Levande skule og Grønn omsorg.

I arbeidet med den nasjonale strategien er det kartlagt hvordan ulike fagdepartementer vurderer potensialet i IPT. Representanter for involverte departementer uttrykker i denne kartleggingen positive erfaringer med bruk av IPT som del av tilbudet av velferdstjenester f.eks. innen helse- og undervisningssektoren. Men det gis også uttrykk for usikkerhet.

Usikkerheten gjelder både tjenestenes innhold, verdi og anvendelighet innenfor dagens politiske rammer og regelverk. IPT-tjenestene er under utvikling, kvalitetssikrings- og godkjenningrutiner likeså, og det er naturlig at det stilles spørsmål om hvordan tjenestene kan utvikles innenfor den enkelte sektor. Dokumentasjon av verdien av tjenestene, både økonomisk og for brukerne, regelverksforståelse, kvalitetssikring og godkjenningsordninger krever kunnskapsutvikling og god kommunikasjon. Dette er nødvendig for at Inn på tunet skal ha en bred samfunnsmessig og velferdspolitisk forankring.

5.2 Dokumentere kvalitet

IPT-tjenester skal i følge definisjonen være kvalitetssikret. Kvalitetssikring krever dokumentasjon. Som vist i forrige kapittel, er det utviklet et kvalitetssystem og en godkjenningssystem for IPT-tilbydere. Målet er at både bestillere og brukere skal ha full tillit til kvaliteten. I tillegg vil krav og standarder være lettere tilgjengelig for tilbydere.

Kvalitetssikringen av tjenestene må bygge på etablerte tjenestestandarder og kvalitetskrav. En strategisk utfordring er å sikre faglig basis og klart definert rolle for arenatilbyderens kvalitets- og godkjenningssystem. System for dokumentasjon og overvåking av kvalitet både for de tjenestene som ytes og gården som arena, skal være en premiss for all satsing på IPT-tjenester.

5.3 Klargjøre samfunnsnytte

Bakgrunnen for den nasjonale satsingen er behovet for å løse en av samfunnets viktigste utfordringer: individbaserte, kvalitetsmessige og tilstrekkelige velferdstjenester.

En troverdig IPT-satsing forutsetter en klar, dokumenterbar samfunnsnytte av å ta gården i bruk som tjenestearena. Både offentlige dokumenter fra flere fagmyndigheter og forskningsresultater gir grunnlag for å konkludere med at IPT-tjenester er samfunnsnyttige. Men temaet favner vidt, kunnskapen og dokumentasjonen er ufullstendig, og behovet for kommunikasjon er stort.

Dokumentasjonen kan være ressurskrevende. Samfunnsnytte kan ikke tolkes snevert f.eks. som ren budsjettfordel for tjenestekjøper. Både effekt for tjenestebrukerne og deres nettverk, for tjenestekjøpers økonomi, for behov og kvalitet i velferdssektoren generelt, for arbeids- og næringsliv vil være relevant.

5.4 Prioritere

Velferdssektoren omfatter et mangfold av tjenester med sterke fagtradisjoner og etablerte krav til kvalitet og utføring. Kravene til kunnskap, dokumentert samfunnsnytte og kvalitetssystemer stiller store krav til IPT-arbeidet fremover.

Den nasjonale tilretteleggingen for IPT-arbeidet kan vanskelig dekke alle sektorer samtidig. Det er nødvendig at det arbeidet som gjøres mot enkeltsektorer skal være solid og gi veldokumenterte resultater før tjenester på andre sektorer videreutvikles. I arbeidet vil det derfor være nødvendig å prioritere mellom sektorer og tjenesteområder. Med gode erfaringer, mer velutviklede arbeidsmetoder, mer utbredt forståelse både i sentrale forvaltningsorganer og, først og fremst, hos lokale bestillere, profesjons- og brukermiljøer, skal grunnlaget legges for videre satsinger på nye felt.

5.5 Styrke dialogen

Når samfunnsnyttene skal dokumenteres og det skal skapes gjensidig aksept for tilstrekkelig kvalitetssikring, må tilbydere og tjenestekjøpere samarbeide. Utviklingen av IPT krever derfor god dialog mellom parter som både har felles og, i noen grad, motstridende interesser. Utgangspunktet er at både tilbyderne av gården som arena, tjenestekjøper og brukere har en felles interesse av å utnytte gårdsressursene der de styrker tjenestetilbudet. Interessemotsetningene bør være oversiktlige, det er ulike interesser knyttet til langsiktigheten i forpliktelsene, betingelser for bruken av gårdsressursene, risikoen for endringer i budsjettammer og gårdens utviklingsbehov.

Dialog basert på klare felles mål og åpenhet om partenes egne interesser og behov, skal gi grunnlag for et partnerskap som kan virkeliggjøre ideen om bedre tilgang på kvalitetssikrede og samfunnsnyttige velferdstjenester.

5.6 Mer langsiktighet

Et av resultatene som fremkommer ved erfaringsutveksling med tjenestetilbydere og kommuner, er at relasjonene mellom tilbydere og tjenestebestillere ofte er kortsiktige. Flerårige kontrakter er gjerne unntak, regelen er korte oppsigelsesfrister eller ettårige kontrakter. Slike relasjoner gir lite rom for kompetansebygging, utvikling av god dialog og erfaringsbasert tjenesteutvikling over tid. Partene må regne med investeringer både i fysiske fasiliteter, kunnskap og samhandlingsformer. Å bringe relasjoner fra en kortsiktig basis over på mer langsiktige avtaler, er en strategisk utfordring.

Illustrasjonsfoto: Det Kgl. Selskap for Norges Vel

6 Prioritert, langsiktig og dialogbasert: Nasjonal IPT-strategi

Strategien reflekterer valg og prioriteringer som skal klargjøre grunnlaget for utforming av en handlingsplan med fordeling av roller og ansvar, krav til kvalitetssystemer osv. Strategien skal med andre ord gi de viktigste føringene for hvordan man skal arbeide med IPT, dvs. for *hva* IPT-gårdene skal levere innenfor eksisterende standarder for yting av velferdstjenester, for prioritering av *tjenesteområder* og for *hvordan* arbeidet skal drives.

Definisjonen av og målet for IPT-satsingen gir i seg selv noen av de viktigste føringene. Definisjon og mål fastlegger at kvalitetssikring og samfunnsnytte er gitte premisser for IPT-arbeidet. Innenfor disse premissene, skal satsingen bygge på fem føringer: (1) prioritering av utvalgte tjenestesektorer, (2) dialog mellom bestiller og tilbyder, (3) langsiktige relasjoner, (4) kvalitetssikring og (5) samfunnsnytte.

6.1 Prioritering av utvalgte tjenestesektorer

Arbeidet for utvikling av gården som arena for velferdstjenester skal innrettes stegvis mot ulike sektorer. Det tas sikte på å oppnå gode resultater og utbredt tillit til kvalitet og ressursbruk innenfor enkelte tjenesteområder før satsingen bres til flere tjenestesektorer. Dermed blir det mulighet til å samarbeide tett med profesjonsmiljøer og bestillerkompetanse, tilegne seg erfaring med både brukernes og tilbydernes

kvalitetssystemer på noen områder, før man bringer erfaring og arbeidsmetoder inn på nye tjenesteområder.

Det vil bli foretatt valg av prioriterte satsingsområder innenfor ulike perioder ved oppfølgingen av strategien. Dette vil bli gjort i samarbeid med de aktuelle fagdepartementene.

6.2 Dialogbasert tjenesteutvikling

Utviklingen av gården som arena skal skje i dialog med profesjonsmiljøer, kompetente bestillere og motiverte tilbydere av gårdsarenaer. Siktemålet er å orientere arbeidet i den enkelte tilbyder/kjøperrelasjon om konkret samfunnsnytte basert på gjensidig forståelse for partenes rammebetingelser og individuelle mål.

I denne dialogen skal brukerinteresser være representert. Tjenesteutviklingen skal skje i nært samarbeid med brukere fordi brukerne sitter både med kompetanse og erfaringer av betydning for tjenesteutviklingen og fordi brukerne har rett til å være premissgiver for tjenestenes utforming og evaluering. Dialogen er også en forutsetning for utvikling av både samfunnsnytte og kvalitetssikring.

6.3 Langsiktige relasjoner

Samfunnsnyttige arenaer for kvalitetssikrede velferdstjenester kan ikke etableres og nedlegges på kort sikt uten risiko for å skade både brukere, tjenestebestillere og arentilbydere.

Holdbare og samfunnsnyttige tjenestetilbud krever langsiktige satsinger, læring og tilpasning over tid. I mange tilfeller er det nødvendig både å modifisere fasiliteter og å tilegne seg nye ferdigheter i utnyttelsen av arenaen både hos tjenestebestiller og tilbyder. Ikke minst er det nødvendig å tilby brukerne trygghet for at tilbudet består, at grunnlaget for opplevelse og læring ikke endres på måter som skaper utrygghet og rotløshet eller gjør brukeren fremmed for det velferdstilbudet vedkommende er avhengig av.

Både tilbyder og tjenestekjøper skal tilegne seg ferdigheter i bruk av kvalitetssikrings-systemer, dokumentasjon og rapportering.

Det vil derfor være et gjennomgående kriterium for satsinger under nasjonal strategi for IPT at tjenestebestiller og tilbyder tar sikte på å etablere langsiktige relasjoner som gir grunnlag for både investering i fasiliteter og kompetanse, læring og utvikling over tid.

Det må være en klar ambisjon om at tjenestetilbudet og informasjons-/kommunikasjonsarbeidet i størst mulig grad skal utformes på bakgrunn av det behov som eksisterer hos kjøper og bruker samtidig som det tas hensyn til tilbydernes interesser og behov. IPT-arbeidet drives i dag av mange aktører. For å sikre at arbeidet blir effektivt er det viktig å klargjøre roller og funksjoner. Det vurderes også som viktig å etablere fora/nettverk hvor de ulike interessene kan møtes.

6.4 Kvalitetssikrede tjenester

IPT-tjenestene skal ifølge definisjonen være kvalitetssikrede. Kvalitetssikringen bygger på en klar ansvars- og rollefordeling. Med kvalitetssikring menes for det første dokumentert kvalitet på tjenestene ut fra kriterier som følger av lover, regler og profesjonell praksis for det aktuelle tjenesteområdet. For det andre menes en kvalitetssikret tjenestearena. Gården som kvalitetssikret tjenestearena innebærer krav om dokumentert kvalitet på forvaltningen av de unike, gårdsrelaterte egenskapene knyttet til f.eks. husdyrhold, håndtering av matressurser, miljøkvaliteter, arbeidsmiljø osv. Her står landbrukets nye godkjenningsordning for Inn på tunet-gårder sentralt.

Kvalitetssikringsarbeidet vil dels være profesjonsbasert med forankring hos tjenestekjøpere og dels være gårds- eller landbruksrelatert. Arbeidet med kvalitetssikringen vil være avhengig av nært samspill mellom fagmiljøene i velferdssektoren og landbrukets kvalitetssikringsorgan.

Kvalitetssystemer er ikke statiske. De må tilpasses et samfunn i utvikling. Det er derfor viktig å videreutvikle kvalitetssystemene og godkjenningsordningen over tid. Ambisjonen må være å ha et til enhver tid mest mulig brukervennlig system samtidig som det ivaretar de krav som stilles av myndighetene og de kontraktsfestede krav som ellers er avtalt mellom kjøper og selger. Systemene må også utformes slik at de er basert på en klar og entydig rolle- og ansvarsfordeling mellom kjøper og tilbyder.

6.5 Samfunnsnyttige tjenester

Målet for hele IPT-satsingen er å utvikle samfunnsnyttige velferdstjenester med gården som arena. Grunnlaget for å utvikle gården som arena er at gårdsressursene styrker håndteringen av samfunnets velferdsoppgaver enten ved at tjenestene tilfredsstiller gjeldende kvalitetsstandarder med økt mulighet for individ- og brukertilpasning eller at gitt kvalitet kan fremskaffes på en mer effektiv måte.

Samfunnsnytte innebærer bl.a. å sette brukerne i sentrum. Brukernes behov, trivsel, mestringsopplevelse og læring gjør gården til en attraktiv arena for yting av velferdstjenester (jf. definisjonen i avsnitt 1). Begrepet ”brukere” favner også nære personer i de sosiale nettverkene rundt det enkelte individ. I mange tilfeller vil brukernytten nettopp ligge i økt livskvalitet også i tjenestebrukernes sosiale relasjoner.

Samfunnsnyttene kan dokumenteres gjennom forskning og evaluering av tjenestene. Arbeidet kan omfatte den effekt tilbudene har for brukerne, vurdering av ressursbruk i forhold til de resultater som oppnås i alternative løsninger osv. Det må være en klar ambisjon om at samfunnsnyttene dokumenteres. Det må derfor settes opp en plan for forskning og evaluering av tiltak. Arbeidet bør prioriteres i retning av de tjenester som er vurdert til å ha størst potensiale men det bør også gis rom for at også andre tjenester vurderes.

Illustrasjonsfoto: Det Kgl. Selskap for Norges Vel

7 Fra strategi til handling

Den nasjonale strategien vil være retningsgivende for arbeidet med en handlingsplan med tiltak innenfor de fem utvalgte strategiområdene: Kvalitetssikring, samfunnsnytte, prioriterte tjenesteområder, dialogbasert tjenesteutvikling og langsiktige relasjoner.

Handlingsplanen vil bestå både av tiltak som videreføres, tiltak som skal styrkes og igangsetting av nye tiltak.

7.1 Videreføring av tiltak

Mange aktuelle tiltaksområder er allerede godt ivaretatt. Spesielt er arbeidet med kvalitetssikring av gården kommet langt, har god organisering med avklarte roller og ansvarsfordeling. Arbeidet med kommunikasjon rundt kvalitetssikringen, regelverk osv. er i godt gjenge.

Også på kunnskapsområdet er både forskningsinnsats og kompetansetilbud ivaretatt med en god ansvars- og rolleavklaring.

7.2 En del tiltak må videreutvikles og styrkes

En del viktige områder i handlingsplanen vil være tiltak som er igangsatt, men hvor strategien krever styrking og videreutvikling. Dette er områder som i dag blir ivaretatt både sentralt og lokalt, men hvor strategien nødvendiggjør revisjon eller styrking. Slike områder er f.eks.:

- Prioritert satsing innenfor forsknings- og kunnskapsutvikling: Videreutvikle det faglige grunnlaget for kvalitetsnormer, dokumentert samfunnsnytte, grunnlag for dialog med bestillere og brukere osv. på prioriterte områder. Det er viktig å sikre kvalitet og aksept på noen utvalgte områder før det arbeides videre på andre områder.
- Samspill med bestillermiljøer: Flere av tiltakene krever nært samarbeid med bestillermiljøer som kommunene, Arbeids- og velferdsetaten, Bufetat osv. Sikring av langsiktige relasjoner, kommunikasjonsplaner, rolleavklaring og videreutvikling av virkemiddelbruk som involverer brukerne, forutsetter tiltak i samarbeid med kjøperne/bestillermiljøene. Samarbeidet med bl.a. KS blir sentralt i utviklingen av handlingsplanen.

7.3 Behov for nye tiltak

Det vil være behov for utvikling av helhetlige planer både for å få IPT-tjenestene over på en langsiktig basis og for å styrke kommunikasjonen utad om IPT.

Kommunenens økonomiske situasjon kan lett føre til kortsiktighet i relasjonen til IPT-tilbyderne. Det vil være en stor utfordring å sikre langsiktigheten i kompetanseoppbygging og relasjonsutvikling. I noen grad er også denne oppgaven avhengig av god kommunikasjon som bidrar til forståelse av investeringsbehov og verdien av langsiktighet på begge sider av kontraktsforholdet.

Figuren nedenfor skal illustrere oppbyggingen av en handlingsplan i tråd med strategien. Øverst i figuren står de strategiske føringene, de mulige tiltaksområdene er vist langs venstre marg.

Følgende tiltaksområder er skissert i figuren:

- (1) kunnskap, spesielt forskningssatsinger,
- (2) kompetansebygging / undervisningstilbud m.m.
- (3) kommunikasjon blant annet i tilknytning til kvalitetssystemer, dialog mellom tilbydere og etterspørere
- (4) koordinering, roller, ansvar; dvs. avklaring av oppgavefordeling og beslutningsmyndighet innenfor den nasjonale IPT-satsingen;
- (5) regelverk hvor kvalitetssikring og godkjenningsordninger er sentralt,
- (6) økonomiske virkemidler, hvor det primært vil være aktuelt å se på disponering av landbrukets midler under ordninger som f.eks. Inn på tunet-løftet og bygdeutviklingsmidler.

Figuren gir en foreløpig oppsummering av allerede ivarettatte tiltaksområder, områder med behov for styrking og nye tiltaksområder, og vil danne utgangspunkt for det videre arbeidet med handlingsplanen.

Inn på tunet byr på gode opplevelser og nyttige aktiviteter. Foto Mette Finnes,

Illustrasjon av handlingsplan med strategiske føringer og tiltaksområder

 Videreføres	 Styrkes	 Skal utvikles	 Lite aktuelt
---	---	---	--

Strategi → Tiltaks- område ↓	Kvalitets- sikret	Samfunns- nyttig	Prioritert	Dialog- basert	Langsiktig
Kunnskap	Utviklet kvalitets-sikringssystem Godkjennings-ordning	Forsknings- og utdannings-satsing	Forsknings- og utdannings-satsing, er prioritert, men behov for ytterligere prioritering	I stor grad ivare tatt regionalt. Flere tiltak skal utvikles.	Utvikle en helhetlig plan i samarbeid mellom tjenestekjøper, brukermiljø og areatilbydere
Kompe- tanse- bygging	Del av satsingen på kvalitetssikring og godkjenning	Lite aktuelt	Lite aktuelt	Tiltak må utvikles i	Tiltak må utvikles
Kommuni- kasjon	Del av satsingen på kvalitetssikring og godkjenning	Tiltak må utvikles	Prioritering må forankres sentralt og i ulike interessent-miljøer	Tiltak må utvikles	Tiltak må utvikles
Koordin- ering, roller, ansvar	Del av satsingen på kvalitetssikring og godkjenning	I hovedsak avklart: Styres via avtalemidler og priorite-ringer i Forsk-ningsrådet	Lite aktuelt	Avklaring med bestiller-organer	Del av helhetlig plan for langsiktighet
Regelverk	Del av satsingen på kvalitetssikring og godkjenning	Lite aktuelt	Lite aktuelt	Lite aktuelt	Lite aktuelt
Tilskudd og støtte	Del av satsingen på kvalitetssikring og godkjenning Matmerk	Se kunnskap	Se kunnskap	IPT løftet vurderes videreført	Gjennomgang av kriterier for tilskudd under IPT-løftet

Utgitt av:
Landbruks- og matdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet

Flere eksemplarer kan bestilles fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
www.publikasjoner.no
Tlf.: 22 24 20 00

Oppgi publikasjonskode: M-0743 B
Omslagsbilde: Det Kgl. Selskap for Norges Vel

Trykk: 07 Gruppen AS - 03/2012 - 3300